

เอกสารเพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยี **ชุดความรู้ การพัฒนาที่ดิน**
และเทคโนโลยี

สำนักนิเทศและถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาก่อนที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สายพันธุ์หญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำ

ทหญ้าแฝกเป็นพืชตระกูลหญ้า ที่ขึ้นเป็นกอหนาแน่นอยู่ตามธรรมชาติทั่วทุกภาคของประเทศจากที่ลุ่มถึงที่ดอน สามารถขึ้นได้ดีในดินเกือบทุกชนิด เจริญเติบโตโดยการแตกกอ มีรากยาวและมีจำนวนรากมาก เติบโตหยั่งลึกลงไปในดินไม่เป็นอุปสรรคต่อพืชที่ปลูกข้างเคียง

สามารถนำมาปลูกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำได้ดี หญ้าแฝกที่พบในประเทศไทย จำแนกออกได้เป็น 2 ชนิดด้วยกัน คือ **“หญ้าแฝกลุ่มและหญ้าแฝกดอน”**

หญ้าแฝกลุ่ม มีใบและรากยาวกว่าหญ้าแฝกดอน เนื้อใบค่อนข้างเนียน มีไขเคลือบมากทำให้มักเจริญเติบโตได้ดีในที่ที่มีความชื้นสูงและในน้ำแช่ขัง ใบชี้ตรง เมื่อยาวเต็มที่จะหักพับเป็นมุมแหลม การขยายพันธุ์ด้วยหน่อมีอัตราการรอดสูง ไม่ชอบที่ร่มรำไร เจริญเติบโตและขยายกอได้อย่างรวดเร็ว แต่ต้องมีการตัดใบจึงจะมีอายุยืนยาว

หญ้าแฝกดอน พบทั่วไปในที่ค่อนข้างแห้งแล้ง สามารถขึ้นได้ในที่แดดจัดและที่ร่มรำไร กอจะเตี้ยกว่าหญ้าแฝกลุ่ม ใบหยาบมีไขเคลือบน้อยทำให้อุกร้อน ใบเมื่อยาวเต็มที่จะโค้งลงคล้ายตะไคร้ หลังปลูกเมื่อตั้งตัวได้แล้ว ต้องการการดูแลน้อยกว่าหญ้าแฝกลุ่ม

ข้อแตกต่างระหว่างหญ้าแฝกลุ่มและหญ้าแฝกดอน

หญ้าแฝกลุ่ม	หญ้าแฝกดอน
1. กอมีพุ่มใบยาวตั้งตรงสูง	1. กอมีใบยาวแผ่โค้งลงคล้ายตะไคร้
2. กอสูง 150-200 เซนติเมตร	2. กอสูง 100-150 เซนติเมตร
3. ใบยาว 45-100 เซนติเมตร กว้าง 0.6-1.2 เซนติเมตร	3. ใบยาว 35-80 เซนติเมตร กว้าง 0.4-0.8 เซนติเมตร
4. ใบสีเขียวเข้ม หลังใบโค้ง ท้องใบออกสีขาว	4. ใบสีเขียวเข้ม หลังใบเป็นเส้นแข็ง สามเหลี่ยม
5. ใบเนียน มีไขเคลือบมากจึงดูนุ่มมัน	5. ใบหยาบ สากคาย มีไขเคลือบน้อย ดูกร้านไม่เหลือมัน
6. มีการแตกตะเกียงและแตกแขนงลำต้น	6. ไม่มีการแตกตะเกียงและแตกแขนงลำต้น
7. ช่อดอกสูง 150-250 เซนติเมตร	7. ช่อดอกสูง 100-150 เซนติเมตร
8. รากหยั่งลึก 100-300 เซนติเมตร	8. รากหยั่งลึก 80-100 เซนติเมตร

กรมวิชาการเกษตร สำนักอนุรักษ์ดินและน้ำ

www.ladd.go.th

ปลูกหญ้าแฝก ในที่ว่าง แ่นดินโทงอุดมสมบูรณ์

สายพันธุ์หญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำ

สายพันธุ์หญ้าแฝกที่ส่งเสริมการใช้ประโยชน์

กรมพัฒนาที่ดินได้คัดเลือกหญ้าแฝก โดยการสำรวจรวบรวมจากสภาพนิเวศวิทยาต่างๆ ทั่วประเทศ จำนวน 122 ตัวอย่าง จากทำการคัดเลือกในเบื้องต้น ได้จำนวน 28 สายพันธุ์ นำมาปลูกทดสอบคัดเลือกได้ **สายพันธุ์ที่มีลักษณะเด่นทางการอนุรักษ์ดินและน้ำจำนวน 10 สายพันธุ์** ดังนี้

สายพันธุ์หญ้าแฝกลุ่ม 4 สายพันธุ์ ได้แก่

สายพันธุ์ศรีลังกา กำแพงเพชร 2 สุราษฎร์ธานี สงขลา 3

สายพันธุ์หญ้าแฝกดอน 6 สายพันธุ์ ได้แก่

สายพันธุ์เลย นครสวรรค์ กำแพงเพชร ร้อยเอ็ด ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์

สายพันธุ์หญ้าแฝกที่เหมาะสมสภาพดิน

การนำหญ้าแฝกไปปลูกในแต่ละพื้นที่ จะต้องพิจารณาถึงสายพันธุ์หญ้าแฝกที่มีการเจริญเติบโตที่เหมาะสมกับพื้นที่ด้วย การเลือกพันธุ์หญ้าแฝกที่เหมาะสมจะทำให้หญ้าแฝกมีการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้เร็ว เช่น มีลักษณะของความทนทานต่อความแห้งแล้ง กอมีขนาดใหญ่ แตกกอแน่นอน

ในพื้นที่ปลูกที่มีการจัดการดี มีแหล่งน้ำเพียงพอ และดินมีความอุดมสมบูรณ์การนำหญ้าแฝกไปปลูกจะประสบความสำเร็จได้ง่าย แต่ในกรณีที่มีพื้นที่มีสภาพแห้งแล้ง ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และอาศัยแต่น้ำฝนธรรมชาติ จะต้องมีการดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ โดยเฉพาะการปลูกควรปลูกต้นฤดูฝนที่ที่มีความชุ่มชื้นต่อเนื่องจนหญ้าแฝกตั้งตัวได้ และแตกยอดใหม่ หลังจากนั้นหญ้าแฝกจะเจริญสานกันแน่น เป็นเสมือนกำแพงธรรมชาติ ทำหน้าที่ในการอนุรักษ์ดินและน้ำได้เป็นอย่างดี

พื้นที่ดินทราย

- **หญ้าแฝกดอน** ได้แก่ สายพันธุ์นครสวรรค์, กำแพงเพชร 1, ร้อยเอ็ดและราชบุรี
- **หญ้าแฝกลุ่ม** ได้แก่ สายพันธุ์กำแพงเพชร 2 และสงขลา 3

พื้นที่ดินร่วน-เหนียว

- **หญ้าแฝกดอน** ได้แก่ สายพันธุ์เลย, นครสวรรค์, กำแพงเพชร 1, ราชบุรี และประจวบคีรีขันธ์
- **หญ้าแฝกลุ่ม** ได้แก่ สายพันธุ์สุราษฎร์ธานี และสงขลา 3

พื้นที่ดินลูกรัง

- **หญ้าแฝกดอน** ได้แก่ สายพันธุ์เลย และประจวบคีรีขันธ์

- **หญ้าแฝกลุ่ม** ได้แก่ สายพันธุ์ศรีลังกา, กำแพงเพชร 2, สุราษฎร์ธานี และสงขลา 3

สายพันธุ์หญ้าแฝกที่เหมาะสมสำหรับภาคต่างๆ

ภาคเหนือ ได้แก่ สายพันธุ์ศรีลังกา นครสวรรค์ และกำแพงเพชร

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ สายพันธุ์ร้อยเอ็ด และสงขลา 3

ภาคกลางและภาคตะวันออก ได้แก่ สายพันธุ์ประจวบคีรีขันธ์ ราชบุรี กำแพงเพชร 1 กำแพงเพชร 2 สุราษฎร์ธานี และสงขลา 3 สายพันธุ์ที่สามารถขึ้นได้ในสภาพดินเค็ม คือ ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์

ภาคใต้ ได้แก่ สายพันธุ์สงขลา 3 และสุราษฎร์ธานี

ฤดูกาลปลูกหญ้าแฝกที่เหมาะสม

ฤดูกาลปลูกที่เหมาะสม ได้แก่ ในช่วงต้นฤดูฝน และควรปลูกในขณะที่ดินมีความชุ่มชื้น แต่สำหรับพื้นที่ที่สามารถให้น้ำได้ก็ควรปลูกก่อนฤดูฝน ทั้งนี้เพื่อให้หญ้าแฝกมีการเจริญเติบโต ซึ่งเมื่อถึงฤดูฝนรื้อหญ้าแฝกที่ปลูกไว้ก็พร้อมที่จะกรองตะกอนดินและซับน้ำฝนที่ไหลบ่า เอาไว้ทำหน้าที่ป้องกันการชะล้างพังทลายได้ตั้งแต่ฤดูฝนแรก โดยทั่วไปหญ้าแฝกจะตั้งตัวและแตกกอชิดติดกันเป็นแนวรั้วหญ้าแฝกที่ดีจะใช้เวลาอย่างน้อยประมาณ 3 เดือน

การนำหญ้าแฝกประเภทหญ้าแฝกลุ่มหรือหญ้าแฝกดอนมาใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมในพื้นที่แต่ละแห่ง ต้องคำนึงถึงการดูแลปฏิบัติกับพืชหลักเป็นสำคัญ ถ้าพืชหลักต้องการการดูแลปฏิบัติน้อย เช่น **พืชไร่ควรใช้หญ้าแฝกดอน** ถ้าพืชหลักต้องการการดูแลรักษาปฏิบัติเกี่ยวกับการพรวนดิน การใส่ปุ๋ย เก็บเกี่ยวผลผลิต ฯลฯ เช่น **พืชผัก ไม้ผล ควรใช้หญ้าแฝกลุ่ม** เพราะหญ้าแฝกดอนมีใบคมและขนมาก เป็นอุปสรรคต่อผู้ปฏิบัติงานทำให้เกิดการระคายเคือง ยกเว้นกรณีที่ต้องการ**ใช้หญ้าแฝกปลูกในพื้นที่รมไรไร จะต้องใช้หญ้าแฝกดอน** ซึ่งทนร่มมากกว่าหญ้าแฝกลุ่ม ส่วนสายพันธุ์ในประเภทหญ้าแฝกลุ่มหรือในประเภทหญ้าแฝกดอน แต่ละสายพันธุ์มีคุณสมบัติในการอนุรักษ์ดินและน้ำไม่แตกต่างกัน

ข้อมูลจาก : กลุ่มวิจัยและพัฒนาการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกในการจัดการดิน สำนักวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่

- สำนักวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน โทร 0-2579-1792
- สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1-12
- กรมพัฒนาที่ดิน ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กทม 10900 โทร 0-2579-8515

หรือที่